

Çelik K. E; Erol M. S. (2018). "Aralık 2017 Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi Bağlamında ABD'nin Karadeniz Politikası ve Türkiye", *Karadeniz Araştırmaları*, XV/60: 100-123.

Makale Gönderim Tarihi: 21.11.2018; Yayına Kabul Tarihi: 25.11.2018

ARALIK 2017 ULUSAL GÜVENLİK STRATEJİ BELGESİ BAĞLAMINDA ABD'NİN KARADENİZ POLİTİKASI VE TÜRKİYE*

Kadir Ertaç ÇELİK**
Mehmet Seyfettin EROL***

ÖZ

İlk kez Marcus Tullius Çiçero (M.Ö. 106-43) tarafından kullanıldığı iddia edilen ve Latince "secura (se+cura)" kökünden türetilen güvenlik; en genel ifadeyle tehdit ve tehlikelerden uzak olma durumudur. Devletlerin temel hedef ve görevlerinin başında yer alan güvenlik, ulus-devlet olgusundan itibaren literatürde tartışmalı da olsa daha çok ulusal güvenlik kavramıyla ifade edilmiştir. Ulusal güvenliğini, Ulusal Güvenlik Strateji Belgeleri üzerinden tesis eden Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) son Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi Aralık 2017 tarihinde kamuoyuyla paylaşılmıştır. Aralık 2017 Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde Karadeniz ve Türkiye ifadeleri yer almasa dahi gerek küresel meydan okuma gerçekleştirilen Rusya'nın revizyonist girişimleri gerekse nükleer silah ve balistik füzeler, denizlerin serbestliği, enerji güvenliği ve ekonomik güvenlik başlıklarında ABD'nin Karadeniz stratejisine dair perspektifler konulmuştur. Türkiye ise gerek NATO ve bölge stratejileri gerekse Rusya ile ilişkiler bağlamında belgedeki dost ve müttefik ülkeler olarak bahsedilen devletler arasındadır. Bu noktada Türkiye, ABD açısından küresel liderliğini sürdürmek için mücadele edeceği tehditler ve meydan okumalara karşı iş birliği içinde olacak önemli bir müttefikdir.

Anahtar Kelimeler: ABD, Dış Politika, Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi, Karadeniz, Türkiye.

* "ABD Ulusal Güvenlik Belgelerinde Türkiye (1990-2017)" başlıklı doktora tez çalışmasından ilgili kısımların kullanılması ve geliştirilmesi suretiyle türetilmiştir.

** Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü, ORCID: 0000-0002-7856-9411, E-posta: clkertac@gmail.com

*** Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-posta: mse2009@yahoo.com

ABSTRACT

The term security derived from the Latin word "secura (se+cura)" and allegedly utilised by Marcus Tullius Cicero (106-43 BC) for the first time generally portends the abstention from threats and dangers. Security, which is one of the prominent objectives and duties of the state, has been expressed amid controversies as national-security since the structuring of the nation-state phenomenon. The United States of America (USA) which frames its national security through National Security Strategy Documents has shared its most recent paper with the public in December 2017. Even though the document did not explicitly cover the Black Sea and Turkey, it laid out strategic perspectives regarding Russia's global challenge and revisionist attempts, nuclear weapons, ballistic missiles, freedom of the seas, energy and economic security that deeply enamour the Black Sea. Against the backdrop of NATO and regional strategies as well as relations with Russia, the document perceived Turkey as one of the friendly and allied nations. In this regard, Turkey is a key ally for cooperation against threats and confrontations the US will face in its struggle for maintaining global leadership.

Keywords: USA, Foreign Policy, National Security Strategy Document, Black Sea, Turkey.

Giriş

Toplumsal yaşamın temel unsuru olan bireylerin nihai amaçları olan varlıklarını devam ettirme arzusunun siyasal hayatta devletlerde beka olarak karşılığını bulduğu ve temelinde güvenlik olgusunun yer aldığı anlayışı uluslararası ilişkiler yaklaşımlarının tamamında kabul görmekte beraber realist ekolün merkezi önem verdiği husustur. Realist yaklaşıma göre anarşi veya doğa durumunun hâkim olduğu uluslararası sistemde devletler, güç olgusu ve çıkarları üzerinden politikalarını belirlerler. Bunun temelinde ise güvenlik yer almaktadır.

En genel ifadeyle tehditlerden uzak olma şeklinde ifade edilebilecek güvenlik kavramı uluslararası ilişkiler çalışmaları çerçevesinde üzerinde tartışılan bir kavram olmakla beraber birey güvenliğinden çevre güvenliğine, ekonomik güvenlikten askeri güvenliğe kadar geniş bir yelpazede ele alınmaktadır. Farklı teorik yaklaşımlar çerçevesinde önceliği ve kavramın içeriğine dair farklı tezler öne sürülse dahi güvenlik, karar alıcılar açısından gerek iç gerekse dış politika tercihlerinde göz ardı edilmesi mümkün olmayan bir gerçekliktir.

Karar alıcılar açısından vazgeçilemez öneme sahip olan güvenlik, devletlerin dış politika tercihlerini ve buna bağlı stratejilerini belirlerken en önemli parametre olmaktadır. Bu varsayım uluslararası ilişkiler tarihi boyunca geçerliliğini korumuş ve günümüzde de bütün karar alıcılar açısından kabul edilir bir realite olmuştur. Amerikalı karar alıcılar ise bu durumu gerek devletlerinin uluslararası sistemdeki konumu gerekse sistemin yapısından ötürü kurumsal bir mekanizma üzerinden ele almaktadırlar.

İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası sisteme geri dönülemez bir şekilde dahil olan ve başat aktör rolünü üstlenen ABD'nin güvenlik anlayışı sadece söz konusu devleti ilgilendiren bir durum olmanın çok daha ötesinde anlam içermektedir. Bu kapsamda güvenlik politikasını Ulusal Güvenlik Strateji (National Security Strategy) Belgeleri üzerinden şekillendiren ABD'nin küresel bir perspektifte uluslararası sistemi ve aktörleri etkileyen bir güvenlik anlayışıyla hareket ettiği ifade edilmelidir. Bu kapsamda belge ABD'nin hem diğer devletlerle ilişkilerinin seyrinin geleceğini hem de bölge politikalarını ortaya koymaktadır.

Gerek müttefikleri gerekse öteki veya düşmanları açısından ABD'nin küresel ve bölgesel politika tercihlerinin en temel ve göstergesi olan Ulusal Güvenlik Strateji Belgelerinin analiz edileceği "Aralık 2017 Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi Bağlamında ABD'nin Karadeniz Politikası ve Türkiye" başlıklı bu çalışmada ilk olarak güvenlik ve ulusal güvenlik kavramlarına dair teorik bir tartışma yürütülecektir. Çalışmanın teorik altyapısı şekillendirildiği birinci başlıktan sonra ikinci başlıkta ABD'nin ulusal güvenliği ele alınacaktır. Çalışmanın üçüncü başlığı altında ABD'nin ulusal güvenliğinde Ulusal Güvenlik Strateji Belgelerinin rolü analiz edilecektir. Dördüncü ve son başlıkta ise Aralık 2017 tarihli son ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi üzerinden ABD'nin Karadeniz politikası ve Türkiye boyutuna dair bir inceleme yapılacaktır.

Ulusal Güvenlik: Kavramsal ve Teorik Bakış

Uluslararası ilişkiler disiplinin başlıca tartışma ögeleri arasında yer alan güvenlik terimi; pozitif rahatlıktan negative giden bir ivmeyi sembolize etmekte ve Latince "secura (se+cura)" yani kaygıdan uzak olma anlamına gelmektedir (Birdişi ve Başurgan 2017: 60). Latince karşılığı "securitas" olan; endişeden uzak olma ve sükûnet anlamına gelen güvenlik kavramının Antik Yunan'a (ataraksia) kadar dayandığı düşünülmektedir. Bu minvalde söz konusu kavramın ilk kez Marcus Tullius Çiçero (M.Ö. 106-43) tarafından kullanıldığı iddia edilmektedir. Romalılar tarafından Orta Çağ'a kadar bu haliyle kullanılan kavram Orta Çağ'ın sonunda "certitudo" kavramına dönüşmüştür (KGDM 2017: 256). Türkçe güven sözcüğü eski Uygur Türkçesi'nden itibaren "itimat" anlamında kullanılan "güven" fiili ile aynı köktendir (Gülensoy 2011: 399). Güvenlik ise, Cumhuriyet döneminde güven sözcüğüne "lik" eki getirilerek emniyet anlamını karşılamak amacıyla türetilmiştir. 1945 yılında ilk defa Türkçe Sözlük'te yer alan güvenlik sözcüğünün Türk Dil Kurumu'ndaki tanımına bakıldığında Büyük Türkçe Sözlük'de güvenlik; toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Büyük Türkçe Sözlük 2017). İngilizce karşılığı ise "security" olmakla beraber 1432 yılından itibaren literatürde bu haliyle kullanılmaktadır (Galare 2005: 1722).

Güvenlik alanındaki çalışmalarıyla tanınan Arnold Wolfers güvenliği objektif anlamda eldeki değerlere yönelik bir tehdidin olmaması, sübjektif

anlamda ise bu değerlere yönelik bir saldırı olacağına dair korku yaşanmaması olarak tanımlamıştır (Wolfers 1962: 150). Literatürde de sıkça atıf yapılan bu tanıma göre, objektif güvenlik herhangi bir tehlike olmayan durumu nitelerken subjektif güvenlik ise tehlike beklentisinin veya korkunun yaşanmadığı duruma işaret etmektedir (Baylis and Smith 2001: 255). Dolayısıyla objektif güvenlik filli/görünür olan üzerine inşa edilmişken subjektif güvenlik psikolojik etkenler üzerine inşa edilmiştir (Karabulut 2011: 10).

Ole Weaver'e göre ise güvenlik; uluslararası politikayı anlamada ve anlamlandırma temel bir kavramdır. Geleneksel uluslararası ilişkiler teorilerinin bir önermesi olan güvenliğin devletin bir görevi olduğu anlayışını reddeden Weaver, kavramın bu kadar yüzeysel ve sığ olmadığını ve farklı varyanslarının olduğunu ileri sürmektedir (Weaver 2004: 54). Bu noktada Weaver'ı destekleyen başka düşünürler ve bakış açıları da mevcuttur. Bu tartışma bağlamında birçok yazar güvenliğin temel değerlere yönelik tehditlerden özgür olunması anlamına geldiği konusunda hemfikir olsa da analizlerin temel odağı noktasında ayrışmalar söz konusudur. Bu noktada tartışmanın üç farklı tarafı vardır. Birinci grup analizlerin temel odağının ulusal güvenlik, ikinci grup uluslararası güvenlik, son grup ise bireysel güvenlik olması gerektiğini savunmaktadır (Baylis 2008: 71).

Güvenlik kavramını tanımlarken sürekli atıfta bulunulan tehdit olgusu da açıklanması gereken bir kavramdır. Modern devletin doğuşuyla Thomas Hobbes'tan bu yana devletlerin vatandaşlarına tesis etmekle mükellef olduğu en temel işlev olarak ele alınan güvenlik en basit ifadeyle bir tehditten korunmak olarak tanımlanabilir (Yalçın 2017: 18-19). Tehdit bir devlete başka devletlerden, devlet dışı aktörlerden veya çevresel faktörlerden gelebilir. Ancak geleneksel uluslararası ilişkiler yaklaşımlarında güvenlik ve tehdit olgusu devletler arası bir ilişki düzleminde ele alınmıştır (Yalçın 2017: 19).

Güvenliğin en geleneksel bakış açısıyla izah edilmesi halinde savunma olduğu ifade edilebilir. Hatta kimi çevreler tarafından bu perspektif daha da spesifikleştirilerek askeri savunma olarak ele alınmaktadır. Kavramı genişleterek ele alanlar ise askeri meselelerden çevresel faktörlere kadar geniş bir yelpazede güvenliği tartışmaktadırlar. Güvenlik çalışmalarının en önemli isimleri tarafından dahi tartışmalı bir kavram olarak izah edilen güvenlik; nihai olarak tehditten korunmak anlamına gelmektedir. Tehdidin her türlü-sünü içermeye müsait bu kavram tarihi bağlam içerisinde öncelikli tehdidin ne olduğuna göre farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu bağlamda Orta Çağ'da tehditleri tartışırken daha farklı olgular üzerine odaklanılırken Westphalia sonrası farklı tehditlerden bahsedilmiştir. Aynı durum Soğuk Savaş dönemi ve sonrası içinde geçerlidir. Örneğin Soğuk Savaş döneminde ideolojik tehditler, güvenliğin temel odak konularının başında gelirken Soğuk Savaş sonrası uluslararası radikal terör, sınır aşan mülteciler ve iklim değişikliğine bağlı sorunlar yeni tehditler olarak izah edilebilir. Ancak tarihin hiçbir döneminde askeri tehdit olgusu geçerliliğini yitirmemiş olup bütün tehdit-

lerin nihai olarak geldiği nokta da savaş ve çatışma düzleminde askeri bir tehdiye işaret etmektedir (Yalçın 2017: 59-60).

Yukarıdaki açıklamalardan hareketle çerçeve bir kavram olduğu söylenebilecek olan güvenlik, belli bir özne ile birlikte ifade edilmediği takdirde bir boşluğu bünyesinde barındırır. Güvenliği tamlayan kavramlar eklendiğinde bir anlamda söz konusu boşluk ortadan kaldırılrsa dahi “ulusal güvenlik” tamlamasındaki belirsizliğin tamamen elimine edildiğini iddia etmek oldukça güçtür. Çünkü hem güvenlik hem de ulus kavramları net ve üzerinde konsensüs sağlanmış tanıma sahip değillerdir. Bu nedenden ötürü ulus kavramının da izah edilmesi mecburiyeti söz konusu olmaktadır (Birdişli 2016: 27). Latince nationem kökünden türeyen ulus/nation (Online Etymology Dictionary 2017); etimolojik anlamda ele alındığında Moğolca kökenden geldiği ileri sürülmektedir (Lewis 1992: 62).

Ulus kavramı, sosyal bilimlerin çeşitli disiplinlerine mensup akademisyenlerce üzerinde ziyadesiyle çalışılan bir kavram olmuştur. Bu nedenle tek bir tanım vermenin mümkün olmamasından dolayı kavram üzerinde çalışan sosyal bilimciler arasında öne çıkan akademisyenlerin tanımlarına yer vermek daha doğru olacaktır. Gaibernau’ya göre ulus; bir topluluk bilincine sahip, ortak bir kültürü paylaşan, açıkça belirlenmiş bir toprak üzerinde, ortak bir geçmişe ve gelecek projesine ve kendi kendini yönetme hakkına sahip bir toplumdur (Guibernau 1997: 92). Bernard Lewis ise ulus ile Arapça “millet” sözcüğünün aynı geldiğini iddia etmektedir. Aramice “milla” kökünden türeyen millet, kutsal kitaba insan topluluğunu tanımlamaktadır (Lewis 1992: 62). Anthony D. Smith’e göre ulus, tarihi bir ülkeyi/toprağı, ortak mitleri ve tarihi belleği, kitlesel bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan insan topluluğudur (Smith 2010: 32-33). Ernst Haas ise ulusu, kendini başkalarından ayıran özellikler etrafında birleştiklerine dair inanca sahip ve devlet yaratma ya da var olan devletlerini devam ettirme amacıyla sosyal olarak birleşmiş ve harekete geçmiş insan topluluklarıdır (Haas 1986: 726).

Çeşitli şekillerde tanımlanan ulus kavramının günümüzdeki anlamda kullanılması ise Fransız İhtilali’nin ortaya çıkardığı bir anlayışın ürünüdür. Devam eden süreçte Birinci Dünya Savaşı sonunda imparatorlukların tasfiyesi ile daha somut bir hal alan ulus kavramı, ulus-devlet olgusu ile doğrudan ilintidir (Birdişli 2016: 28). Siyasal yapıların ulus-devlete evrim sürecine bakıldığında ise 1618 yılında başlayan ve 1648 yılına kadar devam eden Otuz Yıl Savaşları sonunda tesis edilen Westphalia (Vestfalya) Barışının milat olarak ele alındığı ifade edilebilir. Avrupa’nın en büyük ilk konferansı olarak sayılabilecek Westphalia’nın en önemli özelliklerinden biri; daha önceki toplantılar dini nitelikteyken, Westphalia’nın devlet, savaş ve iktidar sorunlarının tartışıldığı ilk laik nitelikte bir konferans olmasıdır. Papalık temsilcisinin dinlenmediği, Papa’ya imzalatılmayan konferansın sonucunda; Kilise’nin gücü sınırlandırılmış, Ausgburg Barışının hükümleri yenilenmiş, Kutsal Roma İmparatorluğu’nun parçalanmışlığı uluslararası hukuk bakımında da onaylanmış ve Almanya’nın bölünmüşlük sorunu ortaya çık-

mıştır. Nitekim Avrupa, kendi yasalarına göre hareket eden, kendi siyasal ve ekonomik çıkarlarını izleyen bağımsız ve özgür devletlerden müteşekkil bir hale evrilmiştir. Bu noktadan hareketle belli kurallara göre hareket eden ve aralarında düzenli ilişkiler bulunan yapıların (devletlerin) oluşturduğu bütün olan uluslararası sistemin bugün anladığımız anlamda Westphalia Barışı ile ortaya çıktığı varsayımı kabul görmektedir (Sander 2011: 100-124).

14. Louis'in Fransa'da iktidara gelmesiyle birlikteyse Avrupa'da yerşermeye başlayan mutlakiyetçi ulus-devletin üstünlüğü söz konusu ülkede sağlanmıştır. Devam eden süreçte dünyanın globalleşmeye başladığı 1700-1850 dönemi uluslararası ilişkilerde önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur. 16. ve 17. yüzyılın sorunlarına yanıt veren büyük monarşiler, bu dönemin ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelmişlerdir. Globalleşme ve buna bağlı diğer gelişmelerin ürünü olan güçlü hükümetleri kuramayan monarşiler yerini ulus-devlete bırakmaya başlamışlardır. Böylece söz konusu dönem globalleşme sürecinin hızlanması ve ulus-devletin güçlenmesini beraberinde getirmiştir (Sander 2011: 124-144). 1648 Westphalia Düzeni ve Fransız İhtilali'nin getirdiği düşünceler üzerinden şekillenen ulusal güvenlik (Territorial Security), ulus devletlerin temel amaçlarında yer almıştır. Dolayısıyla ülke sınırlarını ve devletin egemenliğini korumayı amaçlayan bu yaklaşım ulusal güvenlik anlayışının temelini oluşturmuştur (Birdişli 2016: 28).

Ulus devletlerin güvenliklerini sağlamaya dair başlıca endişelerini ifade etmek amacıyla kullanılan ulusal güvenlik kavramının anlam bulması için uluslararası sistemin ulus devletlerden oluşması gerekmektedir. Bu kapsamda ulus devletin güvenliğinin gelişimini sağlayan her şey söz konusu devlet için yararlı, güvenliği azaltan olgu, eylem ve davranışlar zararlı olarak tanımlanmaktadır. En genel ifadeyle korku ve tehditlerden uzak olma durumu olarak tanımlanan güvenlik kavramının fiziksel boyutu olduğu gibi psikolojik boyutu da söz konusudur. Ancak tarih boyunca ulusal güvenlik bağlamında fiziksel boyut üzerinde durulmuş ve ulusal sınırları başka devletlerin tehdit ve saldırılarından uzak tutmak, devletlerin güvenlik anlayışlarının merkezinde yer almıştır. Bunun dışında uluslararası ticaret yapabilme ve doğal kaynaklara ulaşabilme gibi fiziksel diğer konular ise ikincil öneme haiz olmuştur. Geçmişte sürekli bir şekilde göz ardı edilen veya önemi kavranamayan psikolojik boyut ise fiziki bir saldırı gibi nesnel bir tehdit içermeyebilir. Bu noktada daha ziyade algılar ve psikolojik öğeler ön plana çıkmaktadır. Devletin ve halkının kendini güvende hissetmesi öznel yönleri olan bir olgudur (Erhan 2001: 78-79).

ABD Ulusal Güvenliği

ABD dış politikası ve ulusal güvenliği üzerine çalışmalar yapan Prof. Dr. Çağrı Erhan'a göre; Birinci Dünya Savaşı'ndan 1990'lara kadar ABD dış politikasını dört temel döneme ayırarak incelemek mümkündür. Buna göre (Erhan 2001: 80-88);

- **Birinci Dönem:** 1930'lu yıllarda başlatılacak bu dönem 1941 yılına kadar sürmüştür. Bu dönemin temel politikası ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde Japonya'nın yayılmacı eğilimlerini diplomasi yoluyla engellemeye çalışmaktı. Bu tarih aralığında ABD'li karar alıcılar Avrupa'da Hitler ve Mussolini'nin saldırgan politikalarından ziyade Uzakdoğu'daki gelişmeler üzerinde odaklanmışlardır. Çünkü bu bölgedeki gelişmelerin siyasal ve ekonomik çıkarlarını etkileme kapasitesinin daha yüksek olduğu düşünülmekteydi. Bu tercihin temelinde ABD'nin 1898 yılında İspanya ile yapılan savaştan sonra Filipinler'i ele geçirerek Asya'da toprak elde etmesiyle şekillenen dış politika anlayışı yer almaktadır. Fakat ABD'nin Birinci Dünya Savaşı'na girdiği 1917 yılından idealizm üzerinden dünyayı şekillendirmeye çalışan ABD Başkanı Woodrow Wilson'un 1921 yılında görevden ayrılıncaya kadar söz konusu olan küresel ölçekli dış politika izlemesi, bu dönemin istisnası olarak not edilmelidir. Birinci dönem ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'na girmesiyle kapanmıştır.

- **İkinci Dönem:** 1941-1945 yıllarını kapsayan bu dönemde ABD, fiili olarak İkinci Dünya Savaşı'nda yer almıştır. Bu dönemde askeri bakış açısı diplomasinin önünde yer almıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası Soğuk Savaş olarak adlandırılan dönemde söz konusu olacak ve ABD ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasında yaşanacak bazı temel anlaşmazlıklarında ilk sinyalleri bu dönemde alınmıştır. Bu anlaşmazlıklar; Orta ve Doğu Avrupa'da Kızıl Ordu'nun üstünlüğü, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) tarafından kurtarılan bölgelerde Moskova destekli komünist oluşumlar, Almanya'nın bölünmüşlüğünden kaynaklanan sorunlar, Kore ve Hind-i Çini bölgesindeki istikrarsızlıktır.

- **Üçüncü Dönem:** Uluslararası ilişkiler literatüründe Soğuk Savaş olarak tanımlanan İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiği 1945 yılında başlayan ve SSCB'nin dağıldığı 1990'ların başlarına kadar devam eden süreçtir. Küresel liderlik mücadelesinde olan ve iki kutuplu uluslararası sistemde blok liderliği rolünü oynayan ABD ve SSCB arasındaki gerginlik ve rekabetin ana belirleyici olduğu bu dönemde tarafların nükleer silah kapasitesine ulaşmaları tehditlerin boyutunu da değiştirmiştir.

Yukarıdaki ana çerçeveden ve çalışmanın odaklandığı sorunsal üzerinden hareketle ABD'nin ulusal güvenliğini özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem üzerinden değerlendirmek daha faydalı olacaktır. Çünkü İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde ABD çıkarlarını ve tehditlerini kendi kıtası merkezinde ele alırken İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde küresel aktör olmasından dolayı çıkar ve tehditleri kendi kıtasıyla sınırlı tutmayıp global ölçekte ele almıştır.

Uluslararası sistemde küresel aktör olarak etkin bir dış politika izlediği 1940'lı yılların ortalarından itibaren ABD ulusal güvenliğinin iki temel ek-

sen üzerinden inşa edildiği iddia edilebilir. Bunlardan birincisi liberal ekonomik ve siyasi dünya düzeninin geliştirilmesidir. İkincisi ise Komünizm caydırılması ve çevrenmesidir (Betts 2004: 4). Bu iki temel eksenin ikinci sacayağını oluşturan etmenler 1990'lı yıllarda ortadan kalkmıştır. 25 Aralık 1991 tarihinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasıyla birlikte komünist tehdit ortadan kalmıştır. Bu nedenle ABD ulusal güvenliği açısından komünist tehdidin caydırılması ve çevrenmesi sorunsalı da ortadan kalmıştır. Uluslararası ilişkiler uzmanları ve akademisyenleri ise bu duruma ilişkin olarak ABD'nin ulusal güvenliği noktasında ortaya koyduğu tehdidi yenerek bir başarı elde ettiğine dair tespitlerde bulunmaktadırlar. Ancak meseleye farklı bir perspektiften bakıldığında aynı tespitte bulunmak çok mümkün değildir.

Yukarıdaki paragrafın son cümlesinde belirtilen farklı bakış açısıyla meseleye bakıldığında iki husus gözetilerek bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. İlk olarak ABD'nin İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya koyduğu temel hedefin ne olduğunun tam anlamıyla tespit edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda ABD'nin bir öteki ihtiyacı olduğu ve bununla mücadele üzerinden kendi çıkarlarının maksimize ettiği ileri sürülebilir. İkincisi ise "1990'larda SSCB'nin dağılması ABD ulusal güvenliği açısından bir başarı mıdır yoksa değil midir?" sorusudur. Bu soruya cevap verebilmek adına öncelikle konstrüktivist yaklaşıma atıfta bulunarak değerlerin çıkarları belirlediği önermesinden hareketle ABD'nin değerlerini empoze edeceği ve tehdit olarak göstereceği bir ötekinin olmaması durumunun ulusal güvenliğine etkisini tartışmak gerekmektedir.

SSCB'nin dağılmasının ardından sürece bakıldığında ABD'nin ulusal güvenliğinin merkezine komünist tehdit yerine Ortadoğu petrolüne garanti erişim ve teröristlerin küresel mücadele ile yıpratılmasının yerleştirildiği görülmektedir (Bingöl 2014: 137). Bu veriden hareketle ABD'nin ulusal güvenliği noktasında diğer aktörlerde de olduğu üzere öteki ihtiyacının mevcudiyeti açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Dolayısıyla ABD açısından SSCB'nin dağılmasından ziyade kontrol edilebilir bir tehdit olarak mevcudiyetini sürdürmesi daha tercih edilir bir seçenek olarak tartışılabilir. Netice itibarıyla ABD ulusal güvenliğinde gerek küresel sistemin gerekse iç siyasal sistemin dinamiklerinin zorlamasıyla dağılan SSCB'nin yerini enerji kaynaklarının kontrolü-yönetimi ve terör olgusunun aldığı ifade edilebilir.

ABD'nin Ulusal Güvenliğinde Ulusal Güvenlik Strateji Belgelerinin Rolü

Devletler dışarıdan herhangi bir tehdiye maruz kaldıklarında ve bundan etkilenmeleri durumunda iki temel tercihte bulunurlar. Bu bağlamda ya tehdidin etkisinin azaltılması için kendi başlarına bazı tedbirler alma doğrultusunda faaliyete geçerler ya da tehdidin kaynağındaki gerçek nedenlere inerek tehlikeyi tümten ortadan kaldırmaya çalışırlar. Birinci tercihte bir ulusal güvenlik stratejisi izlenirken ikinci tercihte bir uluslararası güvenlik stratejisi söz konusu olur (Buzan 1991: 112). Bu noktada altı çizilmesi ge-

reken görüş ise devletlerin bu iki tercihten sadece birini tercih etmek zorunda olmamalarıdır. Daha açık ifadeyle devletler iki seçenektan birisini tercih edebilecekleri gibi birbirinden net olarak ayrılan ulusal güvenlik ve uluslararası güvenlik stratejisi izleyebilirler. Dahası söz konusu stratejiler birbirini tamamlayıcı nitelikte de olabilir. Bu tartışma bağlamında realistler devletlerin savunma önlemlerine dayalı bir ulusal güvenlik stratejisi izlemeleri gerektiğini savunurken liberaller devletlerin ulusal ve uluslararası güvenlik stratejilerinde gücün dört temel unsurundan (ekonomik, politik, askeri ve bilgisel) türetilmiş farklı enstrümanları kullanmalarını daha rasyonel bulmaktadırlar (İşyar 2008: 2).

Yukarıdaki paragrafta bahsedilen ulusal güvenlik ve uluslararası güvenlik üzerinden kavramsal tartışma bağlamında birkaç hususun belirtilmesinde yarar görülmektedir. Bu bağlamda ulusal güvenlik stratejisi çerçevesindeki eylemler tehdiye maruz kalan devletler tarafından gerçekleştirilirken uluslararası güvenlik stratejisi ise devletlerin aralarındaki ilişkilerin doğrudan ayarlanmasını gerektirir. Öte yandan devletlerin ulusal güvenlik stratejilerinin temelinde “self-help” (kendi başının çaresine bakma) mantığı yer almaktadır. Bu ise ekonomik kaynaklar başta olmak üzere yeterli kapasiteye sahip devletlerin izleyebileceği bir stratejidir (İşyar 2008: 3). Bu noktada Barry Buzan yeterli kapasiteye sahip olmayan devletlerin ulusal güvenlik stratejisi izlemelerinin rasyonel olmadığını iddia etmektedir (Buzan 1991: 333-334).

Ulusal güvenlik ve uluslararası güvenlik stratejisi bağlamında yürütülen kavramsal tartışmayı bir kenara bırakmak suretiyle ulusal güvenlik stratejisinin en genel ifadeyle bir devletin kendi ulusal güvenliğini uzun vadede sağlamaya yönelik planlaması olarak ifade edilebilir. Bu planlamada devletin tehdit olarak ele aldığı olgular ve tehditlere karşı koyma noktasındaki duruşu yer alır. Rasyonel olanın devlet için en güvenli durumu kuruluması olan bu anlayışta; her bir devletin kendine özgü tehditlere sahip olduğu ifade edilebilir. Devletlerin kendilerinin ve vatandaşlarının güvenliklerini sağlamak için ortaya koyduğu stratejiler sadece ulusal güvenlik strateji belgelerinden ibaret değildir. Örneğin “büyük strateji” ve “istihbarat stratejileri” devletler tarafından yayınlanmayan belgelerken ulusal güvenlik strateji belgeleri ise yayınlanan belgelerdendir. Bunun dışında terörle mücadele strateji belgesi gibi belgeler de mevcuttur (Yalçın 2017: 18-20). Büyük strateji ile savunma stratejisi arasında bir yerde konumlandırılacak ulusal güvenlik stratejisinin öncelikli meselesi adından da anlaşılacağı üzere güvenlidir. Hedeflerin önceden belirlendiği güvenlik stratejilerinde devletler, ekonomik büyümeden askeri tehditlere kadar geniş bir yelpazede güvenliklerini ilişkilendirirler (Yalçın 2017: 21-22).

Ekonomik meselelerden askeri konulara kadar geniş yelpazede güvenliği tanımlayan devletlerin başında gelen ABD'nin ulusal güvenlik mekanizmasının nasıl işlediğine bakıldığında ilk olarak 26 Haziran 1947 tarihli Ulusal Güvenlik Yasası'nı ele almak gerekmektedir. Ulusal Güvenlik Yasası'nda amacın hükümetin ulusal güvenlikle ilgili olarak ulusal askeri kuruluşların,

ordunun deniz ve hava kuvvetlerinin ve diğer birimlerin koordinasyonunu sağlayacak bir Genel Kurmay Başkanı ve sivil bir Savunma Sekreteri/Bakanı statüsü tesis etmek olduğu ifade edilebilir. Bahse konu mevzuat yürürlüğe konarken ABD'nin yasama organı olan Kongre; ülkenin gelecekteki güvenliği için kapsayıcı bir program ortaya konmasını hedeflemiştir (The National Security Act of 1947: 758). Bu amaçla tesis edilen yasa üç başlıkta düzenlenmiştir. Birinci başlık ulusal güvenliğin koordinasyonuna ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Bu kapsamda Ulusal Güvenlik Konseyi (National Security Council), Merkezi İstihbarat Teşkilatı (Central Intelligence Agency) ve Ulusal Güvenlik Kaynakları Kurulu (National Security Resources Board) ele alınmıştır (The National Security Act of 1947: 758). Bu kurumlar zamanla birtakım dönüşümler ve değişimler de yaşamıştır. Örneğin 11 Eylül sonrası dönemde Anavatan Savunma Bakanlığı (Department of Homeland Security) ve ABD Kuzey Komutanlığı (US Northern Command) kurulmuştur (Bingöl 2014: 138).

Bu makale bağlamında Ulusal Güvenlik Yasası'nda odaklanması gereken iki husustan birincisi; Ulusal Güvenlik Konseyi'dir. ABD Başkanı'nın başkanlık edeceği Konseyin üyeleri; Dışişleri Bakanı, Savunma Bakanı, Genel Kurmay Başkanı, Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri Komutanları, Ulusal Güvenlik Kaynakları Kurulu Başkanı ve uzmanlardır. Konsey'in işlevi ise ulusal güvenliği içeren konularda ve ulusal güvenlikle ilgili iç, dış ve askeri politikaların entegrasyonunda Başkan'a tavsiyelerde bulunmaktır (The National Security Act of 1947: 758). İkinci husus ise; Ulusal Güvenlik Kaynakları Kurulu'nun ulusal güvenlik bağlamında strateji belirlenmesinde gerekli çalışmaları yapmakla görevli olduğudur (The National Security Act of 1947: 758).

Güvenlik mekanizmasının ve stratejilerinin temelini Ulusal Güvenlik Konseyi ve Ulusal Güvenlik Kaynakları Kurulu üzerinden şekillendiren ABD, uluslararası ilişkilere etkin ve geri dönülemez bir giriş yaptığı 1940'lı yıllardan günümüze küresel, bölgesel ve ulusal stratejik ortamın dinamiklerinde meydana gelen değişimler ile aktörlerin kapasite ve niyetlerindeki gelişmeleri karşılayabilmek için çeşitli ulusal güvenlik stratejileri geliştirmiştir (Bingöl 2014: 135). Diğer bir ifadeyle ulusal güvenliğin tesisi ve muhafazası için gerekli kurumsal ve hukuki düzenlemeleri yapan ABD'nin bu minvalde stratejisi ise "Ulusal Güvenlik Strateji Belgeleri"nde oluşturulmakta ve mevzu bahis belgeler kamuoyuyla da paylaşılmaktadır. Tasnif dışı bir doküman olan Ulusal Güvenlik Strateji Belgeleri, 1987 yılından beri Başkan tarafından her yıl yayımlanması gereken bir zorunluluk durumudur (Lucas 2015: 1). Ancak bu belgenin kapsadığı zaman aralığını Fransa veya Birleşik Krallık örneklerinin aksine belirtmeyen (Ocak 2016: 37) ABD'nin bilhassa uluslararası terörizm tehdidi kapsamında global düzeyde güvenlik stratejisi izlediği ifade edilebilir. Dolayısıyla ABD'nin ulusal güvenlik stratejilerini global düzeyde işlettiği görülmektedir. Bu kapsamda verilebilecek bir diğer örnek ise Genelkurmay Başkanı Orgeneral Shalikashvili döneminde 2010 yılına kadar vadelendirilen ve Joint Vision olarak adlandırılan güvenlik pla-

nıdır. Joint Vision çerçevesinde, bilgi ve teknoloji üstünlüğüne dayanarak, global düzlemde bir takım savunmacı ve çatışmacı güvenlik stratejileri belirlemiştir. Bunlar; öldürücü kitle imha silahlarının geliştirilmesi, füze kalkanı projesinin dünya çapında hayata geçirilmesi, deniz aşırı askerî varlığın artırılması, istihbarat sistemine daha fazla önem verilmesi vb. (İşyar 2008: 19).

Aralık 2017 Belgesi Üzerinden ABD'nin Karadeniz Politikasını Türkiye Açısından Okumak

Avrasya'yı oluşturan Asya ve Avrupa kıtalarının ortasında yer alan Karadeniz bölgesi Soğuk Savaş sonrası dönemde dikkatlerin daha fazla odaklandığı bir bölge haline gelmiştir. Bu noktada ana dinamik olan SSCB'nin dağılmasına müteakip 1992 yılında açılan Ren-Tuna kanalıyla Kuzey Denizi'ne ve Volga-Don kanalıyla da Hazar Denizi'ne bağlanması Karadeniz'in stratejik ve ekonomik önemi daha da artırmıştır (Erol ve Demir 2012: 19). Böylece Karadeniz; SSCB'nin dağılmasıyla bir yandan güç boşluğu ve buna bağlı olarak nüfuz mücadelesinin yaşandığı diğer yandan açılan kanallardan dolayı ticari önemi artan daha stratejik bir bölge halini almıştır.

Soğuk Savaş dönemi boyunca ABD dış politikası açısından özne konumunda olmayan Karadeniz jeopolitiği; SSCB'nin dağılmasının ardından uluslararası sistemle eşgüdümlü bir şekilde yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu süreçte "Yeni Dünya Düzeni" mottosuyla küresel hegemonyasını sürdürmeyi amaç edinen ABD'nin Karadeniz politikası da söz konusu amaçla uyumlu olmuştur. ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgeleriyle benzer ve paralel perspektifler ortaya koyan "Büyük Satranç Tahtası" adlı eser ve "Genişletilmiş Karadeniz Projesi"nin temelinde yer alan anlayış; ABD hegemonyasına karşı olası rakiplerin gerçek rakip halini alması ve bölgesel ittifakların oluşmasının engellenmesidir. Bu doğrultuda 1997 yılında ilan edilen "Yeni Bir Yüzyıl İçin Amerikan Ulusal Güvenlik Stratejisi"nde eski Sovyet Cumhuriyetlerinin Avrupa Atlantik sistemiyle bütünleşmesinin hayati öneme haiz olduğu ifade edilmiştir. Bahse konu bölgeler arasında Karadeniz Ekonomik İş Birliği Örgütü (KEİÖ) bölgesinin olduğunu ifade etmek gerekmektedir (Canar 2012: 54). Bu minvalde ABD'nin Karadeniz bölgesine yönelik stratejisinin ana bileşenleri aşağıdaki gibidir (Erol ve Demir 2012: 21-27):

- Bölgede Kuzey Atlantik anlaşması Örgütü/NATO'nun genişlemesi
- Bölgede üs veya üsler kurma
- Enerji jeopolitiğini kontrol etme
- Ortak Transatlantik Politika uygulanması
- Bölge ülkelerinde kamuoyu oluşturma
- Yeni inisiyatifler geliştirme
- Rusya'yı kontrol etme

Post-Sovyet dönemde Karadeniz coğrafyasına ilgisi artan ve bölge stratejisini daha da belirginleştiren ABD, bağımsızlıklarını kazanan bölge devletleriyle NATO aracılığıyla ilişki kurmaya çalışmıştır. Günümüzde gelenen

noktada bu devletlerin bir kısmı Avrupa Birliği (AB) üyesi veya aday durumunda ve aynı zamanda bir kısmı da NATO üyesi olmuştur. ABD açısından önemli enerji kaynak ve koridorlarının bulunduğu bölgede Rusya Federasyonu'nun yeniden etkinlik göstermeye başlaması ise dengelerin ve jeopolitik hesapların değişmesine sebep olmuştur. Bu minvalde Rusya'nın Ukrayna'nın elinde bulunan Karadeniz limanlarını işgal etmesi ABD yönetiminin tepkisini çekmiştir. Konuya ilişkin olarak ABD'nin Ankara Büyükelçi Vekili Ross Wilson'un açıklaması aşağıdaki gibidir (Eşel 2015: 45):

“Amerikan perspektifine göre NATO şu an olduğu gibi gelecekte de Karadeniz coğrafyasını da içeren Avrupa-Atlantik coğrafyasının temel ve üstün nitelikli güvenlik kaynağı olmaya devam edecektir. Amerikan yaklaşımı, bölgeye doğrudan müdahale yerine müttefikler ve dost ülkeler aracılığıyla ve bu ülkelerin rahat hareket edebilecekleri çerçeveler dâhilinde güvenlik hususunda iş birliği ve eşgüdümü güçlendirme esasında harekete dayanmaktadır. ABD Karadeniz’de fiziki olarak varlığını tesis etmek peşinde değildir. Ancak ABD bölgede müttefikleri ve dost ülkeler aracılığıyla güvenlik ve iş birliğini güçlendirmeyi ve kalıcı kılmayı kendi ödevi bilmektedir.”

Günümüzde ABD merkezli uluslararası sistemin iki tür devlet tipini ortaya çıkardığı uluslararası ilişkiler alanında çalışan akademisyenlerin bir kısmı tarafından iddia edilmektedir. Bahsedilen iki tür devlet tipolojisinde bir tarafta ABD öbür tarafta ise diğerleri olduğu ileri sürülmektedir (Harknett ve Yalçın 2012: 499-521). Mevcut sistemin hamisi konumunda olan ve bu sistemden en fazla yararlanan aktör olan ABD'nin statükocu bir politika benimsemesi de doğaldır. Dolayısıyla Beyaz Saray yönetimi İkinci Dünya Savaşı sonrası kurdukları uluslararası düzenin devamını ve sistemin istikrarını tesis edici stratejiler belirlemeleri sık rastlanılır bir durumdur. Bu anlayışta mevcut düzene yönelik herhangi bir istikrarsızlık veya buna neden olabilecek herhangi bir olgu dahi en önemli güvenlik tehdidi olarak değerlendirilmektedir (Yalçın 2017: 33).

ABD'nin “ben-öteki” anlayışına uygun bir siyasi kişilik olan ve 8 Kasım 2016 tarihinde yapılan başkanlık seçimlerini kazanan Donald Trump, yukarıdaki belirtilen hassasiyetler ışığında Aralık 2017 tarihinde Ulusal Güvenlik Stratejisi'ni kamuoyuyla paylaşmıştır (Chicago Tribune 18 December 2017; FoxNews 18 December 2017; Liptak 2017). Belge incelendiğinde ilk olarak Trump'ın “Amerikalı Dostlarım” ifadesiyle başlayan kendi imzasını taşıyan beyanında niyetini ortaya koyan bir metin kaleme alındığı görülmektedir. Belgenin bu kısmında Trump şunları söylemiştir (NSS 2017: I-II):

“Amerikan halkı ABD’yi yeniden büyük yapmak için beni seçmiştir. Vatandaşlarımın güvenliğini, çıkarlarını ve refahını koruyacağıma söz verdim. Amerikan ekonomisini yeniden canlandıracağıma, ordumuzu yeniden inşa edeceğime, sınırlarımızı koruyacağıma, egemenliğimizi koruyacağıma ve değerlerimizi geliştireceğime söz verdim.

Başkanlığımın ilk bir yılı boyunca benim dış politikama şahit oldunuz. Bir ulus olarak egemenlik haklarımızı korumaya ve vatandaşlarımızın çıkarlarına öncelik veriyoruz. Amerika tekrar dünya sahnesinin lideri. Karşılaştığımız zorlukları saklamıyoruz. Onlarla yüzleşiyoruz ve tüm Amerikalıların güvenliğini ve refahını artırmak için fırsatlar peşinde koşuyoruz. Amerika Birleşik Devletleri son yıllarda şiddetlenen çok sayıda tehdidin olduğu olağanüstü tehlikeli bir dünya ile karşı karşıya kalmıştır. Göreve başladığımda serseri rejimler, tüm gezegeni tehdit eden nükleer silahlar ve füzeler geliştiriyorlardı. Radikal İslami terör gruplarının yıldızı parlıyordu. Teröristler, Ortadoğu'nun geniş arazilerini kontrol altına almıştı. Rakip güçler Amerikan'ın küresel çıkarlarının altını oyuyorlardı. İçerde, delikli (korunaksız) sınırlar ve uygulanamayan göçmen yasaları bir dizi güvenlik açıkları yarattı. Suç kartelleri, toplumumuza uyusturucu ve tehlike saçmaktaydı. Haksız ticaret uygulamaları ekonomimizi zayıflatmış ve yurtdışına emek göçü olmuştu. Savunma yatırımlarımızın yetersizliği ve müttefiklerimizle adi olmayan yük paylaşımı, bize zarar vermek isteyenlere davetiye çıkarmaktaydı. Çok sayıda Amerikalı değerlerimize, geleceğimize ve hükümetimize olan inancını/güvenini kaybetmişti.

Yaklaşık bir yıl sonra, ciddi zorluklar/meydan okumalar olmasına rağmen yeni ve farklı bir rota çiziyoruz.

Kuzey Kore'deki serseri rejime ve kusurlu bir nükleer anlaşma yapanların göz ardı ettiği İran diktatörlüğünün yarattığı tehlikeyle yüzleşmek karşın dünyayı harekete geçiriyoruz. Ortadoğu'daki dostluklarımızı yeniledik ve teröristleri ve aşırıçılık yanlılarını defedecek, finansmanlarını kesecek ve onların şeytani ideolojilerini itibarsızlaştıracak bölgesel liderlerle ortaklıklar kurduk. Suriye ve Irak'taki savaşta IŞİD'i (Islamic State of Iraq and Syria-ISIS-DEAŞ) ezdik ve onlar yerle bir olana değin devam edeceğiz. Amerika'nın müttefikleri ortak savunmamıza daha fazla katkıda bulunuyor ve en güçlü ittifaklarımızı dahi güçlendiriyor. Ekonomik saldırganlığı ya da haksız ticaret uygulamalarını tolere etmeyeceğimizi belirtmeye devam edeceğiz.

İçerde Amerika'nın hedefine olan inancı yeniden tesis ettik. Kurucu ilkelerimizi ve toplumumuzu başarılı kılan değerlerimizi yeniden ortaya koyduk. Ekonomimiz tekrar büyüyor. Amerika Birleşik Devletleri ordusuna tarihi yatırımlar yapıyoruz. Sınırlarımızı güçlendiriyor, ticaret ilişkilerini adalet ve karşılıklılık temelinde inşa ediyor ve Amerika'nın egemenliğini savunuyoruz.

Amerikan liderliğinin yeniden ortaya çıkması ve Amerikan'ın yenilenmesiyle bütün dünya yükseltiliyor. Bir yıl sonra bütün dünya Amerikan'ın güçlü, müreffeh ve güvenli bir ülke olduğunu bilecek. Amerikan halkını ve çıkarlarını tehdit eden ve dün-

yayı istikrarsızlaştıran tehlike ve meydan okumalarla mücadele ederek insanlarımızın ve dünyanın istediği daha iyi bir geleceği inşa edeceğiz.

Benim yönetimimce hazırlanan Ulusal Güvenlik Stratejisi, dünyadaki Amerikan etkisine ivme kazandırarak, güç yoluyla barışı muhafaza ederek, refahımızı artırarak ve yaşam tarzımızı ve Amerikan halkını koruyan bir stratejik vizyon ortaya koymaktadır. Önümüzdeki yıl boyunca bu güzel vizyonu –barış, özgürlük ve refahın bir arada olduğu kendi kültür ve idealleri olan bağımsız, egemen ve güçlü devletlerin olduğu bir dünya- takip edeceğiz.

Bu geleceğin peşinde dünyaya daha berrak düşünce ve açık gözlerle bakacağız. Amerika Birleşik Devletleri, müttefiklerimiz ve partnerlerimiz lehine bir güç dengesi kuracağız. Değerlerimizi ve ilhamımızı asla yitirmeyeceğiz, yükselteceğiz ve dinç tutacağız.

Her şeyden önemlisi Amerikan halkına ve onların çıkarlarına, refahına ve güvenine öncelik veren hükümeti savunma noktasında hizmet edeceğiz. Bu Ulusal Güvenlik Stratejisi “Önce Amerika” diyor.”

Trump'ın belgeye dair yazıkları üzerinden bir okuma yapıldığında ilk olarak Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nin öncekilerle paralel şekilde sadece iç politikaya odaklanmadığı sonucuna varılmaktadır. ABD'nin uluslararası çıkarlar ve bunlara yönelik tehditlerin tamamını ulusal güvenlik bağlamında ele alındığı görülmektedir. ABD siyasetinde sağ eğilimleri daha ağır basan Cumhuriyetçi Parti'nin adayı olarak Başkanlık koltuğuna oturan Trump'ın “Önce Amerika” anlayışıyla bir dış politika izleyeceği açık bir şekilde ifade edilmiştir. Ulusal güvenlik stratejisinin merkezine ekonomiyi koyacağını sinyallerini veren Trump, Radikal İslami terör grupları ve serseri rejimler tarafından gerçekleştirilen nükleer silah ve füzelerin hem ABD'nin güvenliğini hem de küresel güvenliği tehdit ettiğini ileri sürmektedir. Bu noktada radikal İslami terörist organizasyon olarak IŞİD/DAEŞ'i, serseri rejimler olarak ise Kuzey ve İran diktatörlüğünü işaret etmiştir. Uluslararası ticari ilişkilerin ülkesinin aleyhine olduğunu belirtilen Başkan, bir yandan ekonomik önlemler alacağını işaretlerini verirken diğer yandan da askeri kapasitesine vurgu yaparak sert güç unsurlarının altını çizmektedir.

Başkanın imzasıyla giriş kısmında genel çerçevesine dair ipuçlarının yer aldığı Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi 4 ana sütun üzerinden şekillendirilmiş olup bunların ardından belgede “Bölgesel Stratejiler” yer almaktadır. Bölgesel Bağlamda Strateji başlığının altında yer alan bölgeler; sırasıyla Hint Pasifiği, Avrupa, Orta Asya, Güney ve Merkez/Orta Asya, batı yarım küre (Amerika kıtası) ve Afrika'dır (NSS 2017: V-VI). Bu kapsamda ABD'nin Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi bağlamında bir Karadeniz politikası ortaya koymadığı ifade edilebilir. Bu iddiayı kuvvetlendiren daha önemli bir unsur

ise metnin içerisinde “Karadeniz”in geçmemesidir. Belgede doğrudan yer almamasına karşın gerek Avrupa’ya yönelik strateji gerekse ekonomik ve askeri rekabet ile nükleer güçlere ilişkin önlem ve içerikler üzerinden Karadeniz politikasının hangi yönde olacağına ilişkin öngörülerde bulunma imkanını tanımaktadır.

Karadeniz ile ilgili durumla aynı şekilde Türkiye ifadesi de belgede yer almamaktadır. Buna rağmen gerek Ortadoğu ve Avrupa stratejisi gerekse Güney ve Orta Asya stratejisinin Türkiye’den bağımsız olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Ayrıca IŞİD/DAEŞ ile mücadele, mülteci sorunu ve NATO konseptleri Türkiye’ye ilişkin dış politikanın alt yapı bileşenlerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla her ne kadar doğrudan bir başlık açılmamış veya Karadeniz ve Türkiye ifadeleri yer almamış dahi olsa Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi bölgesel strateji ile askeri, ekonomik ve politik meselelerden dolayı ABD’nin Karadeniz politikasının ve bu kapsamda Türkiye’nin rolünün açıklanabilmesi noktasında önem arz eden bir belgedir.

Söz konusu belge üzerinden bir okuma yapıldığında ilk olarak ele alınması gereken husus; ABD’nin Karadeniz politikasında en önemli aktörlerin başında gelen Rusya ve Rusya merkezli Karadeniz jeopolitiğini etkileyen gelişmelerdir. Bu kapsamda bakıldığında Trump yönetimi ABD’yi başat aktör olarak ele alırken üç ana meydan okumaya işaret etmektedir. Bunlar (NSS 2017: 25);

- Revizyonist güçler olarak tanımlanan Rusya ve Çin.
- Serseri devletler olarak tanımlanan İran ve Kuzey Kore.
- Uluslararası tehdit grupları. Özellikle Cihatçı terörist gruplar.

Üç ana meydan okumadan biri içerisinde yer alan Rusya’nın Washington yönetimi tarafından ABD’nin küresel liderliğini tehdit eden bir aktör olarak ele alındığı görülmektedir. Ancak söz konusu tehdidin sadece ABD’ye karşı olmadığı; onun müttefiklerine yönelik olduğu belirtilmektedir. Rusya ve Çin’in ABD’nin değerleri ve çıkarlarına zıt bir dünya şekillendirmek istediği ifade edilmektedir. Bu kapsamda Rusya’nın yeniden eski büyük gücüne geri dönmeyi arzu ettiği ve bunun için sınırlarına yakın bölgelerde nüfuz alanları oluşturmayı amaçladığı ileri sürülmektedir. Ancak ABD yönetimi belgede her devletin ulusal çıkarlarının farklı olduğu gerçeğinden hareketle söz konusu iki ülkeyle iş birliğine hazır olduğunu da ifade etmiştir (NSS 2017: 25). Rusya’nın sınırlarına yakın alanlardan bir tanesi de doğal olarak Karadeniz bölgesidir. Dolayısıyla ABD, bir yandan Rusya’yı tehdit olarak görmekte ama diğer yandan çatışma arzusunda olmadığını da ifade etmektedir. Çatışmadan ziyade iş birliğinin karşılıklı olarak çıkarlara hizmet edeceği anlayışına öncelik verileceği ancak bu sürecin işlememesi halinde rekabet gerekirse çatışmadan kaçınılmayacağına mesajı da verilmiştir.

Strateji belgeleri ile birlikte Genişletilmiş Karadeniz Projesi’ne bakıldığında Rusya’nın demokratik bir sisteme evrilmesinin ABD’nin çıkarları bakımından önemli olduğu görülecektir (Canar 2012: 56). Dahası ABD, Genişletilmiş Karadeniz Projesi’yle enerji güvenliği ve serbest ticaretin sürdürülebilir olmasını arzu etmektedir. Özellikle Rusya Federasyonu’na olan

enerji bağıllığını azaltmak amacıyla Hazar Havzası'nın enerji kaynaklarının arzı bağlamında tanker taşımacılığının ve boru hatlarının güvenceye alınması amaçlanmaktadır (Erol ve Demir 2012: 20).

Aralık 2017 tarihli Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'ne tekrar bakılması halinde küresel sistemdeki ABD etkisini zayıflatmayı ve ABD'yi müttefikleri ile ortaklarından ayırmayı amaçlayan Rusya'nın NATO ve Avrupa Birliği'ni (AB) tehdit olarak gördüğü ileri sürülmektedir. Ayrıca ABD'ye karşı en önemli varoluşsal tehdit olan nükleer sistemler ve siber kapasitesine yatırım yapan ve modern yöntemlerle yıkıcı bir şekilde ülkelerin iç işlerine müdahale eden Rusya'nın söz konusu hırsı ve askeri yeteneklerinin artışı Avrasya'da Moskova kaynaklı çatışma riskinin arttığı bir istikrarsızlık ortamı yarattığı da iddia edilmektedir (NSS 2017: 26). ABD yönetiminin bu endişesini haklı çıkaracak deliller olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu noktada Kafkaslar'da Gürcistan, Doğu Avrupa ve Karadeniz jeopolitiğinde Ukrayna merkezli gelişmeler belgedeki endişelere kaynaklık edebilecek hadiselerdir. Her iki örnekte de Rusya'nın sınırları dışında askeri yöntemler kullandığı görülmektedir. 2008 yılında Gürcistan'da gerçekleşen savaş (Bkz.: Deibert, Rohozinski, Crete-Nishihata 2012: 3-24; Cohen and Hamilton 2011: 14-36). sonrası Kafkaslar jeopolitiği önemli oranda değişmiş olup Gürcistan'ın egemenlik haklarına darbe vurulmuştur. Savaş sonunda ise uluslararası sistemde meşruiyeti tartışmalı olsa dahi Gürcistan'dan bağımsızlık ilan eden siyasal birimler söz konusu olmuştur. Bu bağımsızlık ilanlarının Rusya tarafından tanındığının da altı çizilmesi gerekir.

Ukrayna örneğinde ise Karadeniz jeopolitiğinin önemli bir parçası olan Kırım, Rusya tarafından ilhak edilmiştir (Mearsheimer 2014: 77-90; Kuzio 2007: 10-230; Green 2014: 3-10.). Bu örnekte İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da bir devletin başka devletin sınırlarını değiştirdiğine şahitlik edilmiştir (Erol 2014: 7-8). Rusya'nın Doğu Avrupa'da özellikle de Ukrayna üzerinde ciddi bir baskı kurarak Karadeniz bölgesinde söz konusu olan Batı lehine ve kendi aleyhine gerçekleşen jeopolitik değişime karşı önlem almaya çalıştığı görülmektedir (Gomart 2006: 17). Rusya'nın Ukrayna'nın Karadeniz kıyısındaki en önemli toprak parçası olan Kırım'ın ilhaki ABD'nin ve Avrupalı devletlerin ciddi anlamda tepkisini çekmiştir. Bu tepkinin temelinde Rusya'nın kendi aleyhine olan durumu Batı ve özellikle ABD aleyhine değiştirmeye yönelik revizyonist bir anlayışla hareket ettiği algısı yatmaktadır.

Rusya'nın Avrasya jeopolitiğinde askeri araçlarla veya sert güç kapasitesine yaptığı yatırımlarla krizler, istikrarsızlıklar ve kaotik durumlar yaratmasının dışında yumuşak güç araçları kullanımının da ABD için bir tehdit olarak algılandığı gözlemlenmektedir. Konu bağlamında Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi analiz edildiğinde Çin ve Rusya'nın etkilerini genişletmek ve küresel rekabette ABD'ye karşı avantaj elde etmek için gelişmekte olan ülkelere yatırım yaptıkları durumuna dikkat çekildiği görülmektedir (NSS 2017: 38). Bu kapsamda başta günümüzün Yeni İpek Yolu Projesi olarak da ifade edilen "Kuşak-Yol" Projesi'nin (Bkz.: Wang 2016: 455-463) ABD'li

karar alıcılar açısından bir tehdit olarak değerlendirildiği ileri sürülebilir. Beş güzergâhın söz konusu olduğu projede güzergâhların üçü denizden ikisi karadan geçmektedir. Bahse konu beş güzergâhtan bir tanesi Türkiye'den geçmekte ve Asya-Avrupa bağlamında stratejik güzergâhların tamamında Türkiye'nin kontrolü söz konusudur. Proje kapsamında Türkiye ve Çin'in ekonomik, kültürel, güvenlik ve jeopolitik alanlarda birbirini tamamlayan iki ülke konuma geleceği ve günümüzde proje bağlamında birtakım sorunlar olsa dahi bunların aşılması halinde iki ülkenin stratejik işbirliğine evrileceği iddia edilebilir (Durdular 2016: 91). Ayrıca projenin Rusya ve İran'ı üzerinden geçen kuşaklara sahip olması ve Karadeniz'in bu anlamda Hazar'la birlikte önem arz etmesi de bir diğer endişe sebebi olarak yer almaktadır. Bunun dışında Rusya'nın Türkiye ile Akkuyu nükleer santral inşası sürecinde ortak hareket etmesi de bir diğer örnek olarak gösterilebilir (Haber Türk 03.04.2018).

Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde değinilen bir diğer konu ise meselenin ideolojik boyutu ve bunun ittifaklar sistemine etkisidir. Bu minvalde Sovyet komünizmi tehdidin ortadan kalksa dahi yeni bir Rus tehdidinin varlığına dikkat çekilmekte ve Rusya'nın Atlantik İttifakını zayıflatmak istediği vurgulanmaktadır. Dahası Rusya'nın bu amaçla yıkıcı yöntemlere başvurduğu tezi öne sürülmekte ve buna delil olarak Gürcistan ve Ukrayna'yı işgal ettiği belirtilmektedir. Ayrıca Rusya'nın komşularını da nükleer ve konvansiyonel askeri kapasitesiyle tehdit ettiği ifade edilmiştir (NSS 2017: 47). Bu tehdide karşı alınacak temel önlem olarak ABD ve Avrupalı müttefiklerin ilişkilerini derinleştireceği ve Atlantik İttifakı'nın Rus tehdidine ve yayılmacılığına, İran ve Kuzey Kore tehdidine karşı birlikte mücadele edileceği belirtilmektedir (NSS 2017: 48). Türkiye her ne kadar doğrudan ifade edilmese dahi NATO ve ikili ilişkiler üzerinden Atlantik İttifakı'nın önemli bir parçasıdır. Bu bağlamda ABD'nin bahse konu tehdide karşı iş birliğini derinleştireceği ülkeler arasında yer aldığı iddia edilebilir.

Atlantik İttifakı'nın güvenlik boyutunda en önemli kurumsal ve yapısal organizasyon olan NATO'nun Karadeniz bölgesine yönelik politikasında ana hedef, bölgede Batı'nın aleyhine bir jeopolitiğin engellenmesidir. Daha detaylı ifade etmek gerekirse NATO'nun amacı; bölgedeki Batı karşıtı hareketlerin bir tehdit halini almaması, enerji tedariki sorununun olmaması ve bölgedeki devlet veya devlet dışı aktörlerin silahlanmaları tehdidinin ortadan kaldırılmasıdır (Sherr 2008: 151-152). NATO'nun bu konsepti ile ABD Ulusal Strateji Belgesi'nin örtüştüğü görülmektedir. Bu bağlamda hem Karadeniz jeopolitiği hem de Türkiye bu sürecin önemli bir parçası olacaktır.

ABD açısından bir diğer önemli güvenlik konusu ise ekonomik güvenlik veya ticari güvenliğin tesis edilmesidir. Bu kapsamda denizlere serbestçe erişim; Washington yönetimi açısından ulusal güvenlik ve ekonomik refahın merkezi öneme sahip ilkesidir. ABD'nin refahı ve güvenliği denizlerde serbestlik ilkesi ile sıkı bir ilişki halindedir. Dolayısıyla ABD, bu anlayış çerçevesinde hareket eden kurumların varlıklarını ve faaliyetlerini desteklemeyi hayati derecede önemli görmektedir (NSS 2017: 40). Denizlerin serbestliği

ilkesine sıkı sıkıya bağlı olan ABD, uluslararası hukuka uygun olarak teritoryal sorunları ve deniz alanlarına ilişkin ihtilafları çözmek için çaba sarf edecektir (NSS 2017: 47). Bu noktada Karadeniz; hem deniz ticareti hem de Kırım başta olmak üzere çeşitli ihtilaflı bünyesinde barındırmasından dolayı ABD dış politikası açısından Rus yayılmacılığı ve tehdidi karşısında önem arz eden başlıklar arasında yer almaktadır.

Trump'ın başkanlığında ilan edilen ilk ulusal güvenlik strateji belgesi olan Aralık 2017 tarihli belgede son olarak ise Türkiye ile Rusya arasındaki bir yakınlaşmanın ABD çıkarlarına aykırı olduğu düşünülmektedir (Cohen and Irwin 2006: 8-9; Erol 2013: 120). Bu ABD açısından iki önemli sorunsalı gündeme getirmektedir. Birincisi önemli bir müttefikin kaybedilmesi ve Atlantik İttifakı'nın güvelik ayağının darbe yemesidir. İkincisiye başta Ortadoğu ve Karadeniz jeopolitiği başta olmak üzere bölge stratejilerine karşı bir direncin oluşması ve maliyetlerin artması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin Batı ekseninden kayması veya ABD ile ilişkilerinin ikincil öneme evrilmesi ve bunun yerini Rusya Federasyonu'nun alması Beyaz Saray yönetimi açısından istenilen bir durum değildir.

Sonuç

Uluslararası ilişkiler literatürü bağlamında ulus-devlet olgusunun ortaya çıkmasıyla birlikte devletlerin güvenliği olarak ifade edilen kavramın yerine ulusal güvenlik kavramının kullanılması daha tercih edilir bir durum olmuştur. Bu bağlamda çerçeve bir kavram olarak ifade edilebilecek olan güvenliğin tanımlayan kavramlarla daha belirgin bir hal aldığı ifade edilebilir. Dolayısıyla ulus devletlerin güvenliklerini sağlamaları durumuna işaret eden ulusal güvenlik fiziksel ve psikolojik boyutları olan korku ve tehditlerden uzak olma durumu şeklinde tanımlanabilir.

Realistlere göre doğa durumunun hâkim olduğu uluslararası ilişkilerde devletler, dış politika tercihlerini güvenliği merkeze alarak şekillendirmektedirler. Bu varsayıma yönelik eleştiriler olmakla beraber günümüzde karar alıcıların tercihlerinde güvenlik olgusunu göz ardı etmedikleri aşikârdır. Bu gerçeklik ABD'li karar alıcılar için de geçerlidir.

Uzun bir süre boyunca kendi kıtası dışıyla ilgili ve ilişkisi sınırlı olan ABD, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası tesis edilen uluslararası sistemin en temel aktörlerinin başında yer almıştır. Gerek kendi iç dinamikleri ve kapasitesi gerekse uluslararası sistemin yapısal dayatmasının bir sonucu olarak ABD, iki kutuplu uluslararası yapıda Batı Bloku'nun lideri rolüyle küresel aktör olarak politikalarını şekillendirmiştir. 1990'lara gelindiğindeyse İkinci Dünya Savaşı sonrası tesis edilen uluslararası sistem yapısal bir değişiklik geçirmiştir. İki kutuplu yapının bir ayağını oluşturan Doğu Bloku dağılmış ve blok liderliğini üstlenen Sovyetler Birliği yıkılmıştır. Böylece ABD, küresel sistemin hamisi pozisyonuna daha net bir ifadeyle başat aktör konumuna gelmiştir.

Soğuk Savaş olarak adlandırılan ve 1990'lara kadar devam eden dönemin sona ermesinin ardından tek kutuplu bir yapıya evrilen uluslararası

sistemin başat aktörü ABD'nin dış politika tercihleri ve bu kapsamda ulusal güvenliği sadece kendi iç meselesi olmaktan çıkmıştır. Bu minvalde küresel bir boyut kazanan ABD'nin güvenlik algısı ve bu kapsamdaki strateji veya politikası hem uluslararası sistem için hem de diğer devletler için dikkat edilmesi gereken önemli parametrelerden birisi olmuştur.

ABD'nin dış politika tercihleri veya güvenlik politikasını okuyabilmek için başvurulabilecek en temel belge ise Ulusal Güvenlik Strateji (National Security Strategy) Belgeleri'dir. 26 Haziran 1947 tarihli Ulusal Güvenlik Yasası'yla güvenlik bağlamında karar alma mekanizmasının hukuki oluşumunu tesis eden ABD'de güvenlik politikası bağlamında iki önemli mekanizma ortaya çıkmaktadır. Bunlar; Ulusal Güvenlik Konseyi ve Ulusal Güvenlik Kaynakları Kurulu'dur. Bu iki kurum üzerinden güvenlik stratejisini şekillendiren ABD'nin küresel nitelik taşıyan ulusal güvenlik politikası Ulusal Güvenlik Strateji Belgeleri aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Bu belgelerde ABD'nin temel ilkeleri ve dış politika tercihleri, öncelikleri, tehdit ve çıkar algısı net biçimde ifade edilmektedir.

Söz konusu strateji belgelerinin en son kamuoyuyla paylaşımı ise Aralık 2017 tarihli Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'dir. Bu belge üzerinden ABD'nin Karadeniz politikası ve Türkiye'ye ilişkin bir okuma yapıldığında ilk olarak ifade edilmesi gereken husus; hem Karadeniz bölgesi hem de Türkiye'nin belgede bir kere dahi zikredilmemiş olmasıdır. Karadeniz ve Türkiye sözcüklerinin belgede yer almaması ABD'nin Karadeniz'e yönelik bir stratejisi veya Türkiye'ye ilişkin bir politikası olmadığı anlamına gelmemektedir. Bu kapsamda ABD açısından gerek Karadeniz jeopolitiği gerekse Türkiye'nin merkezi bir öneme haiz olmadığı ifade edilebilir. Ancak gerek Türkiye gerekse Karadeniz jeopolitiğinin ABD'nin hem küresel hem de bölgesel projeksiyonlarında etki kapasitesi olan unsurlar olduğu belgenin satır araları okunduğunda anlaşılmaktadır.

"Önce Amerika" mottosuyla tesis edilen Aralık 2017 tarihli Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nin ekonomiyi merkeze alan bir yaklaşımla ABD'ye karşı küresel anlamda gerçekleşen meydan okumalara, uluslararası teröre ve bölgesel ve küresel güvenliği tehdit eden serseri devletlere odaklandığı görülmektedir. Belgede küresel meydan okuma gerçekleştiren aktörler Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti, uluslararası terörizm noktasında DAESH ve serseri devletler olarak da Kuzey Kore ve İran'a vurgu yapılmıştır. Ekonomik boyutta ise uluslararası ticarete ilişkin projeksiyonların paylaşıldığı belgede denizlerin serbestliğinin vazgeçilmez bir ilke olduğu belirtilmiştir. Küresel liderliğine bir tehdit olarak ele aldığı Rusya Federasyonu ve denizlere ilişkin stratejisinin Beyaz Saray yönetiminin Karadeniz politikasına dair göstergeleri sunduğu görülmektedir.

ABD'nin Karadeniz bölgesine yönelik stratejisine genel perspektiften bakıldığında önceliklerinin NATO'nun yayılması ve etkinliğinin artması, bölgede üslerin kurulması, enerji jeopolitiğini kontrol etme, bölge ülkelerinde ABD yanlısı bir kamuyu oluşturma, yeni inisiyatifler geliştirme ve Rusya'yı kontrol etmek olduğu söylenebilir. Bu minvalde Soğuk Savaş son-

rası veya post-Sovyet dönemde Karadeniz bölgesine yönelik ilgisi artan ABD'nin küresel sistemdeki konumundan dolayı statükocu bir anlayışla hareket ettiği ve başka aktörlerin revizyonist politikalarını tehdit olarak gördüğü gözlemlenmektedir. Aralık 2017 tarihli Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi de bu anlayışa uygun şekilde kaleme alınmıştır.

Belgeye dair detaylı bir okuma yapıldığında doğrudan bir Karadeniz politikasının olmadığı görülecektir. Ancak Karadeniz; bir yandan bölgesel stratejiler başlığı altında ele alınan Avrupa stratejisinin bir parçası olmakta diğer yandan ise askeri ve ekonomik rekabet, nükleer güçlere ilişkin önlem ve içerikler ile denizlere ilişkin projeksiyonlar noktasında değerlendirilmektedir. Bu kapsamda revizyonist Rusya'nın Gürcistan ve Ukrayna'daki yayılmacı politikası bir tehdit olarak ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra söz konusu devletin enerji güvenliği noktasında da potansiyel bir tehdit olduğu vurgulanmıştır. Rusya'nın sert güç araçlarının yanı sıra bölgenin gelişmekte olan ülkelerinde yumuşak güç araçlarıyla nüfuz elde etme girişimleri olduğu belirtilmektedir. Nitekim ABD'li karar alıcılar, Rusya'yı hem genelde hem de Karadeniz jeopolitiğinde Batı aleyhine bir revizyonist politika izlediği için potansiyel bir tehdit olarak görmektedir.

ABD açısından önem arz eden bir diğer husus ise ekonomik güvenlidir. Trump yönetimi tarafından hazırlanan Ulusal Strateji Güvenlik Belgesi'nde ABD'nin refahı ve güvenliğinin denizlerin serbestliği ilkesiyle doğrudan ilintili olduğu belirtilmiştir. Belgede yer alan bu bilgiden hareketle Rusya'nın Karadeniz'de tek taraflı revizyonist girişimlerin ABD açısından uzun vadeli sessiz kalınacak bir girişim olmadığı açıktır.

Karadeniz bölesine yönelik politikasının temel enstrümanlarından birisi olan NATO'nun Rusya tarafından tehdit olarak görülmesi ve Moskova yönetiminin NATO'ya karşı stratejiler geliştirmesi de belgede ele alınan bir durumdur. Bu kapsamda belgede Rusya'nın NATO karşıtlığı üzerinden ABD'ye karşı varoluşsal bir tehdit olarak nükleer sistemler ve siber kapasitesini geliştirmesi Avrasya'da Moskova kaynaklı çatışma riskini artıran bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Karadeniz'e yönelik stratejisini Rusya tehdidi üzerinden inşa eden ABD yönetimi söz konusu belgede Türkiye'yi de Karadeniz gibi doğrudan ele almamıştır. Buna karşın belgede yer alan Ortadoğu, Avrupa, Güney ve Orta Asya stratejileri, DAES ile mücadele, mülteci sorunu ve NATO ile ilgili projeksiyonların Türkiye'den bağımsız ele alınacağını veya Türkiye açısından sonuçlar doğurmayacağını iddia etmek mümkün değildir. Söz konusu projeksiyonların tamamında hem NATO müttefikleri hem de ikili müttefiklik ilişkisine sahip olduğu Türkiye ile iş birliğinin gerekliliği belgenin satır aralarında yer almaktadır. Gerek NATO ve bölge stratejileri gerekse uluslararası terörizm ve mülteci sorunu gibi tehditlerle mücadelenin ABD'nin müttefikleri ve dostlarıyla birlikte yapılacağı ifadesi Türkiye'yi de kapsamaktadır. Karadeniz jeopolitiği bağlamında Rusya tehdidinde yönelik geliştirilecek projeksiyonlarda önem atfedilen Türkiye'nin Moskova ile yakınlaşması ise ABD açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç itibarıyla ABD yönetimi tarafından uluslararası sistemin dinamikleri ve küresel konumunu baz alarak hazırlanan Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde Türkiye ve Karadeniz'in birincil öneme sahip unsurlar olmadığı dolaylı olarak görülmekle beraber küresel rekabet noktasında her ikisinin de önemli parametreler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu kapsamda ABD açısından Karadeniz jeopolitiğinde ana hedefin Rusya'nın revizyonist eylemlerinin engellenmesi, bölge ülkelerinin ABD'ye yakın bir çizgiye çekilmesi, enerji koridorlarının ve ekonomik güvenliğin tesis edilmesi önem arz etmektedir. Türkiye ise ABD açısından müttefik kategorisinde yer alan bir devlet olduğundan Rusya ile yakınlaşması ABD çıkarlarına aykırı görülmektedir. Bu nedenle Türkiye hem NATO'nun hem de Atlantik İttifakı'nın güvenliği ve bekası ile Rusya tehdidinde karşı mücadelede kaybedilmemesi gereken bir aktör olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- BAYLIS John (2018). "Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı", *Uluslararası İlişkiler*, 5 (18): 69-85.
- BAYLIS John ve SMITH Steve (2001). *The Globalization of World Politics, 2nd Edn*, Oxford: Oxford University Press.
- BİNGÖL Oktay (2014). "ABD Ulusal Güvenlik Stratejisinin Küresel Uygulamaları: Coğrafi Muharip Komutanlıklar", *Güvenlik Stratejileri*, 10 (19): 133-166.
- BİRDİŞLİ Fikret (2011). "Ulusal Güvenlik Kavramı'nın Tarihsel ve Düşünsel Temelleri", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31 (2): 150-151.
- BİRDİŞLİ Fikret (2016). *Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- BİRDİŞLİ Fikret ve Aynur Başurgan (2017). "Güvenlik Politikalarının Konstrüktivist Bir Unsuru Olarak Güvenlik Kültürü ve Türkiye Örneği", *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (4): 58-78
- BUZAN Barry (1991). *People, States, and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, 2. Edition, Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers.
- CANAR Burçin (2012). "Soğuk Savaş Sonrasında Amerika Birleşik Devletleri'nin Karadeniz Politikası", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67 (1): 49-80.
- COHEN Ariel and Conway Irwin (2006) "U.S. Strategy in the Black Sea Region", *The Heritage Foundation Report*, No: 1990, 13 December: 8-9.
- COHEN Ariel - Robert E. Hamilton (2011). *The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications*, Strategic Studies Institute.
- DEIBERT Ronald J., Rafal Rohozinski and Masashi Crete-Nishihata (2012). "Cyclones in Cyberspace: Information Shaping and Denial in the 2008 Russia-Georgia War." *Security Dialogue*, 43 (1): 3-24.

- DURDULAR Arzu (2016). "Çin'in Kuşak Yol Projesi ve Türkiye-Çin İlişkilerine Etkisi", *Avrasya Etüdüleri*, 22 (49): 77-97.
- ERHAN Çağrı (2001). "ABD'nin Ulusal Güvenlik Anlayışı", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56 (4): 77-93.
- EROL Mehmet Seyfettin (2013). "Post Sovyet Alanında Türkiye-Rusya İlişkileri: Sıfır Toplamlı Bir Oyun mu Yoksa Güvene Dayalı İşbirliği mi?", *Türkiye Cumhuriyeti-Rusya Federasyonu İlişkileri*, (Der.) Haydar Çakmak ve Mehmet Seyfettin Erol Ankara: Türkiye-Rusya Federasyonu Dostluk Derneği Yayınları.
- EROL Mehmet Seyfettin (2014). "Ukrayna-Kırım Krizi Ya da İkinci Yalta Süreci", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 41: 1-14.
- EROL Mehmet Seyfettin - Sertif Demir (2012). "Amerika'nın Karadeniz Politikasını Yeniden Değerlendirmek", *Gazi Akademik Bakış*, 6 (11): 17-33.
- EŞEL Gökhan (2015). "Değişen Karadeniz Jeopolitiğinde: Amerikan Faktörü", *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1 (2): 45-64.
- GALARE P.G.W. (2005). *Oxford Latin Dictionary*, Oxford: Clarendon Pres.
- GOMART Thomas (2006). "The EU and RUSSIA: The Needed Balance Between Geopolitics and Regionalism", *IFRI Research Program*, Russia/NIS.
- GREEN James A. (2014). "The Annexation of Crimea: Russia, Passportisation and the Protection of Nationals Revisited", *Journal on the Use of Force and International Law*, 1 (1): 3-10.
- GUIBERNAU Montserrat (1997). *Milliyetçilikler 20. Yüzyılda Ulusal Devlet ve Milliyetçilikler*, Neşe Nur Domaniç (Çev.), İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- GÜLENSOY Tuncer (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, C. I, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Güvenlik Terimleri Sözlüğü* (2017). Ankara: T.C. Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı.
- HAAS Ernst (1986). "What is Nationalism and Why Should We Study It?", *International Organization*, 40 (3): 707-744.
- HARKNETT Richard J. ve Hasan Basri Yalçın (2012). "The Struggle for Autonomy: A Realist Structural Theory of International Relations", *International Studies Review*, 14 (4): 499-521.
- İŞYAR Ömer Göksel (2008). "Günümüzde Uluslararası Güvenlik Stratejileri: Kavramsal Çerçeve ve Uygulama", *Gazi Akademik Bakış*, 2 (3): 1-42.
- KARABULUT Bilal (2011). *Güvenlik: Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek*, Ankara: Barış Kitabevi.
- KUZIO Taras (2007). *Ukraine Crimea Russia: Triangle of Conflict*, Vol. 47, Col: Columbia University Press.
- LEWIS Bernard (1992). *İslamın Siyasal Dili*, (Çev.) Fatih Taşar Kayseri: Rey Yayıncılık.
- LUCAS N. J. (2016). The 2015 National Security Strategy: Authorities, Changes, Issues For Congress, *Congressional Research Service*.
- MCSWYENEY Bill (1999). *Identity and Interests: Sociology of International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press.

- MEARSHEİMER John J. (2014). "Why the Ukraine Crisis is the West's Fault: The Liberal Delusions that Provoked Putin", *Foreign Affairs*, 93: 77-90.
- National Security Strategy of the United States of America (2017 (NSS)-December 2017, The White House.
- OCAK Metin (2016). "Hangi Ögeler Ulusal Güvenlik strateji Belgelerini Oluşturmalıdır? Bir İçerik Analizi", *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 26 (1): 23-49.
- SANDER Oral (2011). *Siyasi Tarih İlk Çağlardan 1918'e*, 21. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- SHERR James (2008). "Security in the Black Sea Region: Bact to Realpolitik?", *Southeast European and Black Sea Studies*, 8 (2): 141-153.
- SMITH Anthony D. (2010). *Milli Kimlik*, Bahadır S. Şener (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- WANG Yong (2016). "Offensive for Defensive: The Belt and Road Initiative and China's New Grand Strategy", *The Pacific Review*, 29 (3): 455-463.
- WEAVER Ole (2004). "Peace and Security: Two Concepts and Their Relationship", *Contemporary Security Analysis and Copenhagen Peace Research*, Stefano Guzzini, Dietrich Jung (Eds.), London and New York: Routledge: 53-67.
- WOLFERS Arnold (1962). *Discord and Collaboration: Essays on International Politics*, Baltimore: John Hopkins University Press.
- YALÇIN Hasan Basri (2017). *Ulusal Güvenlik Stratejisi: ABD-İngiltere-Fransa-Rusya-Çin*, Strateji Araştırmaları Serisi 2, İstanbul: SETA Kitapları.

İnternet Kaynakları

- "Akkuyu Nükleer Santrali'nin Temeli Bugün Atılıyor", *Habertürk*, 03.04.2018, <https://www.haberturk.com/akkuyu-nukleer-santralinin-temeli-bugun-atiliyor-1902858-ekonomi>, (Erişim Tarihi: 10.09.2018).
- BETTS Richard K. (2004). "U.S. National Security Strategy: Lenses and landmarks", *The Princeton Project on National Security*, <http://www.princeton.edu/~ppns/papers/betts.pdf> (10.03.2013).
- Büyük Türkçe Sözlük, *Türk Dil Kurumu*, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&gu id=TDK.GTS.5b8e8f17baf00.35775370 (Erişim Tarihi: 06.03.2017).
- LIPTAK Kevin (2017). "Trump unveils national security plan, blasts previous presidents", *CNN*, 19 December 2017, <https://edition.cnn.com/2017/12/18/politics/trump-national-security-strategy/index.html> (Erişim Tarihi: 04.05.2017).
- Online Etymology Dictionary, <https://www.etymonline.com/search?q=nationem> (Erişim Tarihi: 14.03.2017).
- The National Security Act of 1947 – July 26, 1947, Public Law 253, 80th Congress, Chapter 243, 1st Session, <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1947-07-26.pdf>

(Erişim Tarihi: 15.08.2018).

"Trump unveils new security strategy: "America is going to win", *Chicago Tribune*, 18 December 2017,

<https://www.chicagotribune.com/news/nationworld/politics/ct-trump-national-security-strategy-20171218-story.html> (Erişim Tarihi: 01.05.2018).

"Trump unveils new security strategy: 'America is going to win'", *FoxNews*, 18 December 2017,

<https://www.foxnews.com/politics/trump-unveils-national-security-strategy-america-is-going-to-win> (Erişim Tarihi: 02.05.2018).